اختر

مطبعه و اداره خانهٔ ﴿ اختر ﴾
درخان والده در دائرهٔ مخصوصه است
درکارهای متعلق باداره به آقا محمد طاهر
رجوع میشود ٠
اسامیٔ وکلای کرام در ممالك دور و نزدیك
کاهی درصفحهٔ آخرین نکاشته خواهد شد ٠
روزچهارشنبه سلخ ربیع‌الاول سنه ۱۲۹۸
۱۸ شباط رومی و ۲ ماه مارس ۱۸۸۱

﴿ تعرفهٔ بدلات سالیانه ﴾
دارالسعادهٔ اسلامبول ۰۳ مجیدی سیم
دیکر ممالك محروسهٔ عثمانیه ۷۵ قروش صاغ
ممالك محروسهٔ ایران ۲۵ قران
ممالك هندوستان و بنادر ۱۵ روپی نقره
ممالك روس و قفقاز ۱۵ روبل کاغذی
ممالك اروپ و عربستان ۲۵ فرانك
یك نسخه ۶۰ پاره‌است
اجرت پوست همه جابعهدهٔ اداره است ٠

﴿ این نامه ازهرکونه‌وقایع و اخبار و از سیاسیات و پولیتیك و علم و ادب و دیکر منافع عامه سخن می‌کوید ٠ هفتهٔ یکبارطبع می‌شود ٠ اوراق ﴾
﴿ و نوشتجات سودمند را بامتنان می پذیرد ٠ درنوشتن کاغذهایی که‌ازخارج میرسد اداره آزاداست ٠ کاغذی‌را که نوشته نمی شود ﴾
﴿ صاحبش نباید استرداد بکند ٠ کاغذهایی که پول پوست ندارد قبول نخواهد شد ٠ ﴾

تلکرافها

﴿ ازاتن ۲۳ ربیع‌الاول ﴾ بمجلس مبعوثان لایحهٔ درباب پذیرفته‌شدن صاحب منصبان‌خارجه بامناصب حالیهٔ خود شان درخدمات عسکری یونان داده شده بود ٠ لایحهٔ مذکور درنخستین مذاکره ازجانب مجلس پذیرفته کردید ٠

﴿ از پاریس ایضا ﴾ درمجلس مبعوثان مادهٔ هشتم نظامنامهٔ که متعلق باداره‌ٔ عسکری بود با اینکه (جنرال‌فار) ازپذیرفتن آن امتناع داشت قبول کردید ٠ بموجب نظامنامهٔ مذکور اداره‌ٔ امور اردوهای کوچك متعدد مربوط باداره‌ٔ وزیر جنك نشده بل بکوماندان خود آن اردوها محول خواهد کردید ٠

میکویند بجهة همین قرارداد مجلس وزیرجنك ازماموریت خود استعفا خواهدنمود ٠

درباب‌شایعهٔ که میکویند بدولت‌یونان ازجانب دولت‌فرانسه فرستاده شدن سی‌هزار تفنك وعده داده شده است (مسیو لنکله) که ازهواخواهان خانواده پوناپارت است درخصوص تحقیق این مطلب تکلیفی بمجلس مبعوثان نموده ولی تکلیف موصی الیه ازجانب مجلس درمقابل یکصد وسی ونه رای باکثریت سیصد وسه رای مردود کردید ٠

بطورموثق میکویند ٠ (مسیو دوبروکلی) نیز روز پنجشنبهٔ آینده دراینباب درمجلس اعیان سؤالی خواهد نمود ٠

﴿ از پاریس ایضا ﴾ اینکه شایع شده‌بود (جنرال‌فار) وزیرجنك ازماموریت خود استعفا خواهد نمود بی‌اصل است ٠ ازجانب وزارت جنك خرید وفروش اسلحه ومهماتی که متعلق بحکومت است غدغن کرده شدکه پس ازاین کسی پی‌این‌معاملات نکردد ٠

﴿ ازلندن ۲۰ ربیع‌الاول ﴾ اخبارنامهٔ (دیلی‌نیوز) بموجب تلکرافنامهٔ پترسبورك میکوید ٠ عهدنامهٔ که درمیان دولتین چین وروس مطرح مذاکره بود دیروز امضا کرده‌شده‌است ٠

لایحهٔ‌نظامنامهٔ را که‌درخصوص اجرای تدابیر سخت کیری باهالی ایرلاندنوشته‌شده‌بودخوانده شدن‌آن‌را دردفعه‌سومی‌ازجانب‌مجلس تاخیرداده شده است ٠

﴿ از پاریس ۲۳ ربیع‌الاول ﴾ مسیو (دوبروکلی) درمجلس اعیان از حکومت درخصوص وعدهٔ داده‌شدن اسلحه از جانب دولت‌فرانسه بحکومت یونان سؤالی کرده ازعدم کفایت جواب حکومت دراینباب اظهار شکایت نموده‌است ٠

(مسیو ژول فری) رئیس وزرای یونان درجواب ایضاحاتی که‌روز دوشنبهٔ کذشته دراینباب اظهار داشته بود دو باره بیان نموده است که بجهة ظهور همین شایعه ازجانب حکومت غدغن شداست‌که اسلحه ومهمات دولتی بوجهی بخارج فرانسه نقل نشود ٠

پس ازختام این‌جواب مجلس بسایر مذاکرات پرداخته است ٠ نعش (جنرال نای دولکنغن) امروز صبحی درموقع (شاتیون) نام درحالتیکه از پیشانی زخم کلوله ودردست بجهة حفظ‌خود طپانچه داشت یافت‌شده‌است ٠

صنف برزکر و زراع فرانسه بحکومت استدعانامه داده خواهش نموده‌اند ازانکور خشك که‌ازخارج بفرانسه آورده میشود ازمقدار هریك کیلو غرام آن مبلغ سه‌فرانك وپنجاه سانتیم رسم کمرك کرفته‌شود ٠

﴿ ازاتن ۲۷ ربیع‌الاول ﴾ دیروزسفرای دولتهای بزرك با (مسیو کوموندروس) رئیس‌وزرای یونان ملاقات نموده اظهارداشته‌اندکه‌دولت‌عثمانی هیچوقت برضد دولت یونان اقدام بحرکات تجاوزی نخواهد نمود ٠ بنابراین یونانستان را نیز لازم‌است‌که بحرکات تجاوزی اقدام‌ننماید ٠

(مسیو کوموندروس) درجواب کفته است که ٠ یونانستان بامیداینکه دولتهای اروپ وسائط اجرای قرارداد برلین را سریعا بدست بیاورند موافق خواهش دولتهای بزرك تاختام مجلس مذاکراتی که متصور است دراسلامبول بازشود حرکات خودرا تعطیل خواهد نمود ٠

﴿ از برلین ۲۶ ربیع‌الاول ﴾ اینکه شایع شده‌بود (کونت‌هاسفلد) سفیر دولت المان دراسلامبول بانجام دادن ماموریت مخصوصهٔ خود نتوانسته‌است موفق بشود بی‌اصل‌است ٠ چه مشارالیه ماموریت مخصوصی نداشته بل دستورالعمل داشته‌است که درباب مسئلهٔ یونان بهمراهی سایرسفرا حرکت نماید ٠

﴿ ازپاریس ایضا ﴾ مجالس اعیان‌ومبعوثان فرانسه تعطیل مذاکرات نموده است ٠ ازجانب

حکومت تونس مقالهٔ دغدغهٔ انکیز روزنامهٔ (استاندارد) را که دربارهٔ تونس نوشته بود تکذیب کرده شده است ٠

داخلیه

شب دوشنبهٔ گذشته مجلس وکلا درمابین همایون ملوکانه منعقد گردیده مذاکرات مجلس مذکور تاچهار ساعت از روز رفته طول یافته است ٠

روزنامهٔ (کوریه دوریان) میگوید ٠ عساکر شاهانه را که درحدود یونان است بچهار اردو منقسم نموده هریك ازاردوهای مذکور درزیر کوماندانی جنابان احمد مختار پاشا و فؤاد پاشا وعلی نظامی پاشا وهدایت پاشا آمادهٔ حرکت خواهند بود ٠

شب شنبهٔ گذشته ازجانب جناب (بارون کالیس) سفیر دولت اوستریاوزن ایشان درسفارتخانه یك مهمانی (بال) بزرگی داده شده است ٠

درمهمانیٔ مذکور علاوه براینکه بعضی ازوکلای فخام وهیئت سفرا مدعو بودند بقدر چهار صدنفر نیز ازمعتبران اهالی حضور داشته اند ٠ (مسنجر)

نیز اخبارنامهٔ مذکور میگوید ٠ ازجانب سنی الجوانب ملوکانه بجناب مستطاب شیخ الاسلام دستورالعمل داده شده است که ٠ اسامیٔ همهٔ علمای کرام که منصوب ویامعزول هستند بترتیب دفتر نموده بحضور همایون تقدیم بشود ٠ وسبب این ارادهٔ سنیه این بوده است که پیشتر بعضی ازمدرسین کرام در باب عدم وصول مواجب خودشان بخاکپای همایون عرضحالی داده اظهار دادخواهی نموده بوده اند ٠

ازقرار یکه اطلاع حاصل نمودیم بسیاری ازواردات باب والای فتوا پناهی تخصیص بکسانی است که جز اینکه منسوب بخانوادهای بزرك هستند سمت استحقاقی ندارند ٠

این است که اعلا حضرت اقدس پادشاهی برای اصلاح این وضع اقدام فرموده است ٠ زیرا عمدهٔ واردات باب شیخ الاسلامی بجاهایی صرف میشود که ٠ بوجهی منافع دولت ازآنجاها ملحوظ نیست ٠

ازقرار اطلاعاتی که ازولایت روم ایلی شرقی حاصل نمودیم حکومت آنجا مذاکره داشته است که ٠ هرگاه درمیان دولت علیهٔ عثمانی ودولت یونان کار بجنك وکار زار بکشد ومقرر گردد که تبعهٔ یونان ازممالك محروسهٔ عثمانی اخراج بشود آیا تبعهٔ یونان ازولایت روم ایلی شرقی نیز اخراج باید بشود یانه ٠ حال آنکه این مسئله بوجهی جای تردید نیست ومذاکره در اینباب محض خطا است ٠ زیرا خواه ولایت روم ایلی شرقی وخواه بلغارستان هردو ازاجزای ممالك دولت علیهٔ عثمانی است ٠ دراین صورت بدیهی است کسانی را که لازم میشود ازممالك عثمانی بیرون کرد بوجهی اقامت آنکونه کسان درآنجاها نیز جایز نیست ٠ واین مطلبی است که صاحب هرعقل سلیم در پذیرفتن این تردید روا نمیدارد ٠ (وقت)

شب شنبهٔ گذشته جناب (مسیو کوشن) سفیر آنکلیس بمراهی مسیو (فوه در یك سن ژون) که پیشتر دراسلامبول سمت مصلحتکذاری داشته واکنون ازجانب دولت انکلیس بسفارت امریك معین شده است ودونفر دیکر ازاجزای سفارت برای طعام شب درمابین همایون ملوکانه مهمان بوده اند ٠

ازحضرات وکلای فخام جناب دولتمآب عثمان پاشای غازی وزیرجنك وجنابان سرور پاشا رئیس شورای دولت وحسن پاشا وزیربحریه وهوبارت پاشا رئیس ارکان حرب وزارت بحریه نیز درمجلس طعام حاضر بوده اند ٠ جناب سفیر مشارالیه پس ازتناول نمودن طعام ازحضور همایون اعلا حضرت پادشاهی شرفیابی حاصل نموده است ٠

حضرت مستطاب اشرف والاحسام السلطنه عم افخم اعلا حضرت پادشاه ایران روز دوشنبهٔ گذشته چهار ساعت ازروز رفته باواپور کومپانی (لوئید) نمسه بی خبر وبطور غیر رسمی بانکرکاه درسعادت واردشده اند ٠ باینکه حضرت مستطاب معظم الیه بی خبرواردشدند بازمابین همایون را اطلاع حاصل کردیده ازجانب سنی الجوانب ملوکانه جنابان خلیل پاشا سریاور (اجودان مخصوص) پادشاهی ومنیر بیك افندی رئیس تشریفات (ایشك آقاسی باشی) بایکفروند واپور کوچك مخصوص باستقبال فرستاده شده لوازم احترام در بارهٔ حضرت معظم الیه بعمل آورده شده است ٠

پس ازآن حضرت مستطاب والا با جناب جلالتمآب معین الملك سفیر کبیر ایران که تاواپور باستقبال رفته بودند باسکلهٔ سرکه جی در آمده بسفارت کبری عزیمت ودرآنجا منزل کزیدند ٠

ازقرار یکه اطلاع حاصل نمودیم در بارهٔ حضرت مستطاب اشرف والا درمکهٔ مکرمه ومدینهٔ منوره ودرجده وشام وبیروت وقدس شریف واسکندریه ومصر وازمیر ازجانب ولاة عظام ومامورین کرام دولت علیه وازجانب خدیویٔ مصر ومامورین مصر در هرجا موافق شان بلند ایشان لوازم اعزاز واحترام بعمل آورده شده است ٠

مقصود حضرت مستطاب والا از این تشریف فرمایی بی خبرآن است که چند روزی بطور غیر رسمی در اسلامبول سیاحت فرمایند که عاری ازتکلفات رسمی باشد ٠

دربندر بمبئ ازممالك هندوستان اخبارنامهٔ بنام (جهان نما) باهتمام عالیجنابان فضیلت مآبان حاجی سیدعلی صاحب ویوسف علی صاحب آغاز بطبع ونشر نموده رونق افزای عالم مطبوعات اسلامیه کردیده است ٠ و برای مبادله چند نسخه نیز ازآن کرامی اخبار نامه بادارهٔ اختر رسید که یك ستون آن بلغت پارسی ودیکر بزبان اردو است که درحقیقت این یکی در بارهٔ آنانکه یکی ازاین دوزبانرا نمیدانند خیلی نافع وسودمند است که جناب مهتمم خوب تصور فرموده شیر وشکررابهم آمیخته است ٠ جای آن دارد که عالم مطبوعات اسلامیه بوجود اینکونه اخبار نامها ببالد ٠ خلاصهٔ بملاحظهٔ رویهٔ برادری با نی ومنشی ومهتمم آن روزنامهٔ کرامی را عن صمیم القلب تبریك وتهنیت نموده بقا ودوام وشرف آنرا ازخدای خواهانیم ٠

ازقراریکه بطور موثق شنیدیم دراین چند روز چندعرضحال بخط ناشناس بی‌امضابطور مکتوب بسفارت سنهٔ کبرای دولت علیهٔ ایران فرستاده‌شده‌که بطور عمومات‌شکایت ازشانسلیری قونسولات ایران کرده‌اند . اگرچه‌این‌قسم کاغذها که‌امضا ندارد ونویسندهٔ آن مجهول‌است اغلب طرف اعتنا واعتبار نتواندبود . مع ذلك ازجانب جناب جلالتمآب معین‌الملك سفیر کبیر دولت علیهٔ‌ایران درسفارتخانه کومیسیون تحقیق تشکیل شده‌است و بوسائل چند بتجار واصناف اعلان‌شده‌است که‌هرکس شکایت وسخنی درحق قونسلخانه ومامورین قونسلخانه دارد باآنجا مراجعت کند . وعلاوه براین مستقیما خود کومیسیون هم هرگونه تدقیقات‌را بکار ببردو به بیند که‌آیا متظلمی ازقونسلخانه واجزای قونسلخانه حقاشکایتی داردیانه .

مع‌ذلك ماوعموم‌تبعه باعتقاد جازم کامل خاطر جمعی‌را ازمعدلت‌ورعیت‌پروری جناب‌جلالتمآب اجل مشارالیه داریم که بهر طریق درتدقیق این امر دستورالعمل کافی داده‌اند وچنانکه سرمویی خلاف دریك‌کارمعلوم ایشان بشود همانااصلاح آن را خواهند فرمود .

﴿ جواب‌مقابلهٔ ترجمان‌حقیقت ﴾

ترجمان حقیقت درنسخهٔ روز پنجشنبهٔ گذشته بعنوان (مقابلهٔ برادرانه) درصدد اعتراضات او بشانسلیری ایران شرحی نوشته است ونخست ازاینکه مانسبت غرض‌بوی داده‌ایم حمیت کرده وبرمارد نموده‌است . ماتفریق‌حکم‌این‌مطلب‌را بصاحبان انصاف واگذار میکنیم که‌باغرض بودن‌اورا تنها بمطالعهٔ‌همین مقابله‌معین نمایند .

نوشته‌است که گویاما گفته‌ایم ترجمان‌حقیقت بکارتبعهٔ ایران مداخله نمیتواند بکند ودراین‌ذیل تفصیلی مینویسد . حال آنکه مطلب اخترا درست نفهمیده‌است ترجمان حقیقت بهمه کاری میتواند مداخله نماید لکن بهترآن است که‌نخست بکارهای نزدیك بخودشان که‌میتواندا‌طلاع درست حاصل کند مداخله نماید بعدازآن از کار بیگانه ازخودکه ربطی بعالم آنان ندارد سخن‌گوید . چنانکه نوشته بودیم .

﴿ توکار زمین‌را نکو ساختی ﴾
﴿ که برآسمان نیز پرداختی ﴾

ازجهة درج‌نکردن یکورقهٔ‌رسمی بطورهای مبهم جواب میدهد ومیگوید معلوم است که‌شما این‌آدمهارا میشناسید ودراین صورت بایدبدانید که‌این‌آدمها مردمان معقول هستند .

جواب‌این‌را ازعموم تجار وتبعهٔ‌ایران باید پرسیدکه بزودی مردمان بی‌عار بودن آنکونه اشخاص که‌بی‌امضا و بدون تعیین مواد شکایتی ازروی واقع‌وحقیقت بسفارت‌خودشان‌مراجعت نکرده بسخنان دروغین ومزور بترجمان حقیقت مراجعت کرده‌اند معین ومدلل‌خواهدشد .

اما فقرهٔ تنقید ومؤاخذه که ازشانسلیری میخواهد وعد بدهند که رنجش حاصل نخواهند کرد تا آنکه ترجمان حقیقت تنقید ومؤاخذه نماید که بدین قیاس ماهم از بعض دوائر محلیه حق خواستن همچنان وعدرا بتوسط ترجمان حقیقت توانیم داشت که معاملات ایشانرا ورسوم وغیر رسومی که میکنند تنقید ومؤاخذه نماییم . هروقت رفیق ما ترجمان حقیقت همچنان وعد را برای ما حاصل کرد مانیز مراجعت بتحصیل این‌وعد ازقونسلخانهٔ ایران خواهیم نمود والا خودشان مستقیما این وعدرا هم توانندخواست .

بالجمله چون بیش ازاین نوشتن‌را جایز نمیدانیم ومطلب درنزد مردمان حقیقت بین واضح است زیاده بر این نه‌مقابله با رفیق خود میکنیم ونه اینکونه‌مطالب ربطی بعالم‌مادارد . هرتبعه خارجه که ازدوائرحکومت متبوعهٔ خودشکایتی دارد بکمال آزادی میتواند بمرکز آن دائره مراجعت نماید حال‌آنکه مادرمیان ایرانیان هستیم وبخوبی‌میدانیم این‌سخنان‌که ترجمان حقیقت بمیان‌آورده‌است غالبا بی‌پا ومشوب باغراض است آنقدر مخلوط‌بخلاف شده است که فی‌الجمله راستی هم اگر بوده بکلی ازمیان رفته است چنانکه درهمان ورقهٔ تمغادار بعض آنهارا مطالعه کرده‌اند .

اخبارنامهٔ دیلی تکراف ازقول وقایع نگار وین میگوید .

ازچند روز باینطرف دراینجا مطالب‌پولیتیکی که طرف اعتنا باشد مفقود است . امروز بایکی از رجال دولت‌اوستریا ملاقات نموده درائنای مصاحبت سخن بمسئلهٔ حدود یونان کشیده درآن ضمن اظهار داشت که . بایعالی چنانکه مشغول تدارکات است مظنون است تکلیف دولتها را قبول ننماید .

بهمین مطالعات‌معنای کلمهٔ (مساعده‌کاری)را که در زبان دولتها جاری‌است معلوم می‌شود که درنزد بابعالی‌چنانکه‌دولتها تصورداشتندمعنی‌داده نمیشود . واین‌اعتقاد دولتها ومرادایشان‌ازمعنای کلمهٔ مذکور صحیح درنیامده است . این‌بار که دولت‌عثمانی پارهٔ حرکات ایتلاف جوبی را اقدام نموده است با اینکه بدیهی است که بوعدهٔ خود وفا خواهد نمود باز لازم نمیآید تصور بشود که بابعالی همهٔ تکالیف دولتهارا باید پذیرد .

درمسئلهٔ حاضر نیز این‌وضع‌جاری‌است . ازچندی باینطرف دولت‌عثمانی پیوسته آرزومند بودن خودرا درنگاهداریٔ صلح ومسالمت بیان نموده ودر راه این مقصود هرگونه جان‌فشانی‌را برخود هموار کرده‌است .

برخلاف این یونانیان پیوسته باآشکاری میگویندکه‌هرگاه مطلوب آنها تماما پذیرفته نشود مطلق بجنك وستیز اقدام خواهند نمود .

اگرچه دولتها بهمین ملاحظات درصدد استفاده نمودن ازحرکات صلح جوبی بابعالی درآمده‌اند ولی هیچوقت نفوذ خودشانرا درباب نگاهداشتن یونانیان ازحرکات جنك جویی بطور لائق استعمال ننموده‌اند . بااین حال ازتمایلات دولت عثمانی‌نیز چندان امیدوار نمیتوان‌شد .

دولت‌عثمانی چنان‌می‌پندارد که‌اروپ ازدولت یونان هواخواهی میکند . وحق‌هم دارد زیرا ازجانب بعضی ازدولتها پاره تکالیف مالایطاق نیز بدولت عثمانی شده‌است که‌مؤید این‌افکار بابعالی است .

اروپ چنان تصور نموده است که‌بادولت عثمانی بنای مذاکره گذاشتن ومسئله‌را بمذاکرات انجام‌دادن‌آسانتر ازآن‌است که‌درراه‌نگاهداشتن‌یونان ازحرکات جنك جویی اقدام بعمل آورده‌شود . علاوه برآن یونانیان باستناد بعض حامیان وهوا خواهان که‌دراروپ دارند از پذیرفتن نصایح سودمند امتناع‌دارند .

بنابراین اروپ برخلاف تجارب پیش ودرخارج حقانیت بگمان اینکه هرگاه بدولت عثمانی‌سخت‌گیری بشود مسئله انجام خواهد یافت اجرای تدابیرسخت گیری در بارهٔ بابعالی روا میدارند . ولی وقتیکه درجهٔ مقاومت

بابعالی‌را دیدند آنوقت خواهند فهمید که‌این دسایس دیپلوماسی درنزد بابعالی مؤثرنشده‌است بنابراین ناچار دو باره بمسلك پیشتری خودشان خواهند برگشت ٠

ازحرکات دولتین المان واوستریا معلوم میشود که‌برضد بابعالی رفتار نخواهد نمود ٠ بنابراین معلوم نیست هرگاه جنك بشود درمیان دولتین عثمانی و یونان محدود خواهد ماند یانه که این یکی بسته بحرکات دولتهای بزرك خصوصا دولت انکلیس است ٠

خارجیه

حضرت مستطاب اشرف‌والا شاهنشاهزادهٔ اعظم ظل‌السلطان حکمران اصفهان بموجب ارادهٔ سنیهٔ اعلا حضرت پادشاه ایران بطهران احضارشده‌بودند٠ ازقرارخبرتلگرافی‌مخصوصی که اینروزها رسیده‌است حضرت‌مستطاب‌معظم بطهران وارد گردیده ازحضورهمایون پادشاهی شرفیابی حاصل ومورد نوازش ملوکانه گردیده اند ٠

روزنامهٔ(منچستر) فقرات‌ذیل را ازاخبارنامهٔ (منچستر کارجیان) نقل میکند ٠

بموجب خبرهایی‌که ازایران رسیده است حضرت ظل‌السلطان حکمران اصفهان که‌مبین فرزند اعلا حضرت پادشاه ایران است برای اقراض مبالغی بطهران نزد والدماجد خود رفته است ٠ شاهزادهٔ مشارالیه درضمن‌این اقراض پارهٔ امتیازات‌را ازاعلا حضرت پادشاه ایران درخواست خواهدنمود ٠ اعلاحضرت پادشاه ایران پیشتر فرزند دومیٔ خودشانرا ولیعهدمعین فرموده ازمراتب‌نیز رسما بدولتها اطلاع داده بوده‌اند ٠ ولی‌حضرت ظل‌السلطان‌ازحکمرانیٔ اصفهان خیلی ثروت پیدا کرده نسبت ببرادر دیگرش نیز خیلی‌جسوراست ودرخیال‌استحصال ولیعهدی‌است ٠ چنانکه ازقدیم عادت سلاطین ایران‌است ازفرزندان خودشان آنکه مادرش نیز شاهزاده‌است بولیعهدی معین‌میشود بهمین‌ملاحظه حکمران تبریز بولیعهدی معین گردیده است ٠

درهرحال باعتقاد بعضی درآینده برای همین ادعای ولیعهدی درمیان دو برادر کار بجنك ومخاصمه کشیده ممالك ایران بدو قسم منقسم شده سمت شمال‌آن بدولت روس وسمت جنوبش بانکلیس متمایل خواهدگردید ٠

﴿ اختر ﴾

مارا تاکنون ازسبب عزیمت حضرت‌مستطاب اشرف والا ظل‌السلطان بطهران اطلاع درستی حاصل نشده است ٠ ولی‌سایر بیانات اخبارنامهٔ مذکور در باب‌ولیعهدی وغیره‌همه ازقبیل حدسیات اهالی اروپ ومطالب سست وواهی وبی‌اصل است ٠

از روزنامهٔ ایران نقل میشود ٠

بموجب امر وارادهٔ اعلا حضرت‌شاهنشاه ایران ادارهٔ عموم معادن بعهدهٔ کفایت جناب جلالتمآب حکیم‌الممالك محول فرموده‌شده‌است ٠ روزنامهٔ‌ایران سوادفرمان‌همایون اعلا حضرت پادشاه‌ایران‌را که‌دراینباب‌شرفصدوریافته‌است‌نیز درج نموده بود ٠ ازمضامین حکمت آیین فرمان همایون شاهانه استنباط توان‌نمودکه این‌کاربسیار مهم ومعتنا را که‌تاکنون درممالك محروسهٔ ایران بطور بسیار بی‌نظم اداره میشد واغلب سپردهٔ دست‌مردمان بی‌کفایت بود درنظراقدس‌ملوکانه طرف اعتنا شده‌است‌که برخلاف زمانهای گذشته بعهدهٔ جناب جلالتمآب حکیم‌الممالك که از اجلهٔ رجال دولت علیهٔ ایران وباستقامت وصداقت ودولتخواهی وکارآگاهی سمت برتری ازهمکنان دارند محول‌فرموده‌شده‌است٠ امیدواریم‌باهتمامات کافیهٔ جناب مشارالیه این‌کار بسیارمعتنا که‌خزائن حقیقی وذخائر مادی ومعنوی مملکت است بطور شایسته اداره‌بشودکه‌دولت‌وملت‌استفاده‌نمایندزیرا میتوان‌گفت که‌تاکنون‌عمل‌معادن‌درایران‌بوجهی نظم وقاعدهٔ نداشته است چه‌ازقراریکه اطلاع داریم پیشتر درایران شخصی که معدن پیدا میکرد بانواع زحمت ازجانب دولت برای‌کارکردن درآن رخصت حاصل‌نموده مدتی امتیاز معین میشد ولی‌همینکه بیچاره‌کاررا راه میانداخت وزحمات‌را بپایان میآورد وهنگام ثمرآن میرسید یکبارکسان زبردست بی‌هیچ وسیلهٔ ازدستش گرفته زحمات آن بیچاره بهدرمیرفت سهل است که ثروت خودرا نیز درآن‌کار میباخت وهرچه فریاد میکرد داد خواهی پیدا نمیشد وبدین ملاحظات هیچکس پی این‌کارعمده نمیرفت تا اینکه رفته رفته متروك گردید ٠ وازاین همه خزائن خداداد که طبیعت درنهاد سنك وخاك وطن نهاده است وطن وابنای وطن‌راسودی‌حاصل‌نمیشد٠ امیدواریم که‌پس‌ازاین ازجانب‌دولت نظم وقرارمعین لاینغیری دراینباب گذاشته شود که ابنای‌وطن را اطمینان حاصل آید وبکمال میل وخواهش اقدام باین عمل عمده نمایند ودولت وملت ازاین اقدامات بهره‌مندگردند ٠

اخبار نگار اخترازطهران مینویسد ٠

عالیجاه مجدت وعزت‌همراه اسمعیل‌بك‌افندی که ازهنگام وزیرمختاری عطوفتمآب حیدر افندی درطهران سمت‌نایب‌اولیٔ سفارت‌سنیهٔ دولت‌علیهٔ عثمانی‌را داشته پس ازانفصال مشار الیه بسمت شارژدفری برقرار ٠ وبعد ازآن درزمان‌سفارت جناب دولتمآب منیف پاشا دوباره بایران برگشته مدتی بعنوان مصلحتگذاری امورات سفارت را رؤیت وتمشیت‌داده بازباسلامبول مراجعت‌نموده بودند این‌دفعه که بارسوم‌است بازازجانب دولت علیهٔ‌عثمانی بطهران فرستاده شده بود اینروزها واردگردیده است ٠ بیك افندی مومی‌الیه دراین ماموریت طولانی نوعی بامردم داخله وخارجه حسن رفتار نموده‌است که طرف توجه‌عموم‌شده است چنانکه اهالی از ورودایشان‌اظهار نهایت مسرت‌وشادمانی میکنند ٠

مطالعه

راستی‌افندی‌مومی‌الیه پایهٔ طبع‌وسلامت‌نفس وباستقامت‌مزاج وکارآگاهی موصوف است ٠ وبودن‌چنین‌شخص‌کارآگاه‌دانشمند ومنصف‌درمیان اجزای سفارت دولت علیهٔ عثمانی موجب مزید رابطهٔ‌یکجهتیٔ‌دولتین‌علیتین‌اسلام‌است ٠ بنابراین ورود افندی مومی‌الیه‌را بدارالخلافهٔ طهران تبریك میکنیم ٠

﴿ بادارهٔ بهیهٔ اختر ﴾

(اکراد واتحاد شان)

واقعا معنی کلمهٔ اتحاد معلوم وبه پارسی‌یکانکی (نه‌یکانکی) را گویند ٠

هواخواهان این‌آرزو دراین‌خصوص‌خوب غور نکرده‌اند ٠ مراد ازمعنی اتحاد اکر اتحاد

طوایف اکراد است • کاهی اکراد را بحکم حسب ونسب ازپارسی زبانان تفریق نمیتوان کرد• خود زبان کردی دلیلیست آشکار که این دو طایفه برادرند • کدام تاریخ دان از برای اکراد یك پدری میتواند پیدا کرد که برادر پدر پارسیان نباشد؟ (پارس)و(مادای) یك جنسند که به دوشعبه منقسم وهرشعبهٔ بقبیله‌ها متجزی کشته‌اند • چنانکه جنس سقلاب نیز متفرق بقبایل چندی شده‌اند که (روس) (بلغار) (صرب) (رومانیا) وغیره وغیره ازآن جمله‌اند •

این مسلم جهان است که اکراد سمت شمال غربی ایران که الآن دست بسلاح طغیان زده‌اند اصلا بوی اتحادرا نشنیده‌اند بل سودای خام وتعصب مذهبی چشم انصافشان را نابینا نموده بجاه مضلتشان درافکنده است • والا همین شعبهٔ اکرادرا که تابع مذهب حنفی وباشافعی میباشند خیلی فرصت بزرکی در دست است که بحسب جنسیت با ایرانیان وبجهت مذهب باعثمانیان شیوه ورویهٔ دولتخواهی را پیش کرفته ازقوت وترقیات طرفین حصه‌مند کمال مدنیت کردند • ودرچنین زمانی درمیان چنین داهیهٔ کبری ومفسدهٔ عظما بجای اینکه باعث تضییع وقت وکار ومنافع طرفین شوند درتأمین حدود وثغور دولتین علیتین ودر تسهیل جریان مخابرات وحمل ونقل تجارت طرفین کوشیده تابع اوهام ناپختکان کم دانش کوته بین نکردند •

حکما کفته‌اند • (دانش تمام‌هادی راه نجات است • اما دانش ناقص مانند امید آب حیات درظلمات است •)

من انسانم هرچیزی را که درنزدخود حق بیابم بقاعدهٔ مطرده میخواهم دیکران هم آنرا حق بشناسند وآنچه را باطل میدانم غیر هم باطل بداند •

باعتقاد من • این حق وعلامت خیری نیست که بعد از پانصد سال همجواری ملاصق دولتین علیتین ایران وعثمانی دراین میان بعضی خودسران استقرار و یا استقلال یافته یك نقطهٔ مفسدتی را فراهم بیاورند که اکر دولتین ازدرمداخله درآیند یکبار با اغیار سینه بسینه برآیند • واکراختیار سکوت وبی طرفی کنند لازم آید که همیشه یك مجرائی ازبرای مهاجمهٔ دوسیل عظیم ودو طوفان وخیم باز بکذارند که هرآن ترقی وتمدن وسعادت دودولت قوی شوکت اسلام را درزیر بار تهلکه ونا امنی بدارد •

آنچه دراین اثنا درمطبوعات عثمانی کفتکوها شد جهت مؤسفش آن بود که درحقیقت این حسیات روشن را درك کردن نتوانستند •

اکر قلم دردست بغرضان میشد ممکن نبود که صحایف کازتهای ترکی وفارسی لکه‌دار تعبیرات نفاق آمیز شقاق انکیز کردند •

جناب جلالتمآب معین الملك سفیر کبیر ایران چون بسیار خوب ملتفت این نکته هستند قلبا دولت علیه وملت نجیبهٔ عثمانیه را دوست وحسن وفاق و یکانکی دولتین علیتین را هرآن درمقابل نظر حکمت اثر دارند • وایرانیانی هم که در این مملکت اقامت دارند درجمیع مجالس رسمیهٔ ملی راسمهٔ دعای قوت وبقای دولت علیهٔ عثمانیه را مانند دولت متبوعهٔ خودشان ایفا وظفر ونصرت دولتین قوی شوکت را از درکاه ایزدیکا نه میطلبند •

مخفی نیست که نه درهند نه در چین ونه در روس وغیره ایرانیان خودرا مدیون نمیدانند که از برای حکمداران ووکلای آن دیار رستادعا کنند• ولی دراین مملکت جمیع ایرانیان درهمهٔ اجتماعات ومجالس ملیهٔ خود دعای سلطان را با دعای متبوع مفخم خودشان ردیف داشته از وظایف اسلامیت خود میشمارند •

این حسیات عمومیهٔ ایرانیان آیا دلیل اتحاد وحرمت علانیه ومخصوصهٔ ایشان نیست که باعثمانیان دارند ؟

ممکن است افراد کاهی بجهت عدم توافق مذهب ومشرب باهم خوش نباشند ولی درمسلك عمومی اسلامیت ایرانیان حتی نصیری راهم حمایت میکنند • وحرمت ایشان را بیشتر ازغیرمسلم میدارند بجهت آنکه نصیریان هم یك قسم بزرکی ازاسلامند • واین هم امری است واضح که نصیری مذهبان اکراد بیشتر ازسنی مذهبان آن طایفه‌اند •

ایرانیان درعوض خلوص وحسیات مقدسهٔ هم دینی چیزی ازکسی توقع ندارند • بجهت آنکه این کار وظیفهٔ ایشان است • چه هرطایفهٔ ازاسلام باقتضای جبلت وفطرت مسلمهٔ خود باید آنچه برذمهٔ اوست ازروی صدق و بی غرضی ایفا بدارد والا خلاف کیران این مدعارا درذیل دفتر بی غیرتان هم ذکر کردن عیب است •

شیخ عبیدالله را توصیه میکنم بخواندن کتابی که مسمی به (کروس اندرذی مون) یعنی (صلیب زیرقر) است وتألیف یکی از کشیشان ..... انکلیس است که (مسترکانس) نام دارد وتخمیناسه سال قبل ازراه حلب ودیار بکر ووان ازکوههای کردستان کذشته تخمین نفوس موجودهٔ نستوریان واکراد آن سامان را نموده معلومات مفصله ضبط وقید کرده است

بعدازآن ازمیان اوراق پراکندهٔ خود صورت مکتوبی را که دوسال ونیم قبل خود شیخ عبید اه بمسیو نارهای (ارومیه) نوشته است باصورت جواب آن که شامل آیهٔ کریمهٔ (لاتفسدوا فی الارض بعد اصلاحها) میباشد پیدا نموده ساعتی درتوحید خانهٔ قلندر کدهٔ خود نشسته ازنقطهٔ نظر اسلامیت (اکر اعتقاد دارد) بآنها نظر کند • ودرحضور خدا و رسول وجمیع امت محمد صلعم از کردار ناشایست خود نادم شود • ورأفت وتحمل و وقت دانی دولتین علیتین را سوء استعمال ننموده یکروز اول دست بدامن عفو وامان دولتین علیتین زده بخاراوهام را ازسر بدر ومدتی در یکی ازاماکن مقدسه آرام وسکون کرفته تصحیح وتعدیل مسلك نماید •

آنوقتهائی که نفیر قلندری بکرنای صاحب کشوری وتخته پوست کدائی بتخت پادشاهی مبدل میشد کذشته است • حال باید حکایت معروف یوسفیوس را که ترجمهٔ حال (خواجه ودراز کوش وتوله) است بخاطر آورده قیاس خطا نکرد •

دشمن با آن همهٔ دشمنی بانصافش ناکوار می‌آید که ازدامن قبای رسای اسلام آنقدر که خلاف معتاد باشد برکند • پس باید چقدر نامسلمان باشد مسلمانی که میخواهد شکم هیئت اسلام را پاره کند ؟

شاید مثل ﴿ ماخولیای سروری ..... میکند بلعام را ﴾ مانع آید والا رویهٔ دین پناه کشتن نه این است •

آیا شایسته است که اهل انصاف نصاری حمایت ازامت محمدی وشرع احمدی نموده درآن باب تألیفات نشر نمایند وطوایف مسلمه ازچندین ارتباط ومنافع متحدهٔ خودشان که هرطفلی باندك تأمل میتواند پی برد غفلت ورزیده بایخیال مهتری

ویاازروی تعصب و یابه بهانهٔ تظلم شمشیر کین بهمسایه وهمدین خود کشیده محضا بسبب اوهام شخصی خود منافع عمومی اسلام‌را پایمال نمایند ؟

این ازآفتاب روشن تراست که‌دولت علیهٔ عثمانیه چشم داشت‌این‌راندارد که‌ازفساد عضوی ازاعضای خود انتفاع به‌برد . لکن بنا بمثل مشهور عثمانیان (سرشکسته‌را درکلاه ودست خسته‌را درآستین) داشتن‌را ازشان اسلامیت وسلطنت میدانند .

والا اکرشیخ عبیداه وغیرشیخ بکمان‌ویابوهم باطلی اعثمادبه هم مذهبی ملت عثمانیه نموده بخواهند پشت خودرا کرم بقلم بدهند و بصدد پاره اشتباه کاریها برآیند نیات فاسده خودرا زود بروز داده لا شك خایب وخاسر خواهند گشت . ﴿ هزار نکتهٔ باریکتر زمواینجاست﴾ شیخ فکرنانی‌دارد امادولت علیه غایهٔ جهانی . اکرشیخ معنی همین نکته‌را درك میفمود بس‌بود .

بازعرض میکنم طرفداران اتحاد اکراد خیلی‌سهو کرده‌اند . اتحاد اکراد هیچ وقت بااتحادارنبودان نسبت قبول نمیکند .

امروز ملت ارنبود اکرچه کوهستانی هستند لکن از یکطرف بجهت‌قربتشان بملل متمدنهٔ اروپ وازطرف دیکر بسبب اینکه‌اکثر سرانشان دارای مناصب عالیهٔ دولت‌علیه هستند و بیشتر افرادشان درمدارس علمی ومکاتب‌ملکی‌وعسکری شاهانه تربیه یافته‌اند . چندین حکما وعلما وعرفا وشجیعان باناموس ومردانه ازاین طایفهٔ زکیه در پیش چشم ما موجودند .

واقعا درا کراد هم‌تربیه یافتکان بسیارهستند اما ﴿ دانهٔ فلفل سیاه‌وخال مهرویان سیاه ﴾ ﴿ هر دو جانسوزند اما این کجا وآن کجا ﴾ ازبرای تعیین این‌مدعا تنها مقایسه مقالاتیه صاحب قلمان ارنبود درخصوص مسئلهٔ حاضرهٔ خود شان بمطبوعات داده‌اند با کفتارهای برادران غیرت کش کردما درمسئلهٔ قیام مندفعه‌نوشته‌اند بس‌است .

نتیجهٔ اتحاد ارنبودان چنانکه در مرسای (الکون)دیده‌شد احتمال هست دریانیه ویکی شهر هم‌دیده بشود . اما هنوز ازطرف مشوقان کلمهٔ اتحاد بکوش اکراد که خداوند اصلاحشان کناد تلقین نشده چنان بجوش آمدند که نزدیك بود بسهو ما وراءالنهر را هم داخل اتحاد کردیه کنند . همین حرکتشان البته ازبرای کارآکاهان دولتین علیتین باعث انتباه غریبی شده است . وامیدوار هستیم که بزودی کرد این‌اتحاد اکراد یك قلعهٔ رصینی کشیده شود . چون اکر لزوم بهم برساند دررا باز کردن آسان‌تر ازآن‌است که بعد از پراکنده شدنش مشغول جمع‌آوری‌شوند . خوش کفته‌است شاعر

﴿ ترا تیشه دادم که هیزم کنی ﴾
﴿ ندادم که دیوار مردم کنی ﴾

ارنبودان باتیشه هیزم میکنند ولی برادران کرد مادیوار همسایه وبرادر خودرا خراب کردن کرفتند . همین حرکت محدب خوب ذره بینی است از برای اهل‌دقت تاواضح به‌بینیم که‌دشمنان اتحاد اسلام تاچه‌مرتبه ازاسباب افساد وتحریك مسلمانان وقوف دارند . وچکونه ملتفتند که‌کل‌را از کجا باید بآب داده برادران‌را بهم بیندازند .

شاید برادران‌کرد ما ازاین نصایح ومقایسه‌ها خوشنودی حاصل نمایند ولی در اظهار حق ناکزیریم . عیبی ندارد بسیار اوقات برادری ازبرادر خیر خواه خود بسبب نصیحت مشفقانه آزرده شده است .

خاتمه

مقصود ازاین‌طول سخن این‌بود که‌اکرامروز تا عصری غایهٔ عصیان‌شیخ تسکین تواندشد بفردا نهادن کمال بی‌احتیاطی است .

اکر ازبرای وقت‌ضرورت آتش لازم‌باشد آنرا درزیر خاکستر باید نکاه داشت . درمیان پنبه آتش حفظ نتواند شد .

امضا
(یك ایرانی)

درنسخهای پیشتری نوشته بودیم که . حضرت مستطاب اشرف والا معتمدالدوله حکمران فارس دام اقباله‌العالی بسائقهٔ خلوص نیت و پاکی طویت که بخاندان پاك حضرت فخرکائنات علیه وآله افضل‌الصلوة واکمل‌التحیات دارند همت بتعمیر وتجدید بقعهٔ مقدسهٔ حضرات کاظمین علیهماالسلام کماشته کسان معتمد وامین برای انجام این مقصود مقدس کذاشته مبالغ بسیاری صرف وصحن وبقعهٔ آن دوامام همام را در نهایت وسعت ورصانت بنیادنهاده‌است . وقطعهٔ‌ماده‌تاریخی‌را که فاضل‌سخنور وادیب دانشور حضرت(وقار) خلف(وصال) مرحوم درآنباب نوشته‌بودند نیز ثبت صحائف اختر نموده‌بودیم . این هفته قطعهٔ ماده تاریخ دیکری ازنتایج طبع مقرب‌الخاقان میرزا حسن‌خان شوکت که‌سرآمدادبا وشعرای‌ایران‌است ازجانبی بادارهٔ اختر رسید . با اینکه فن ایشان شعر وشاعری نبوده ونیست باز تیمنا در اینجا نقل نمودیم .

﴿ زادهٔ آزادهٔ عباس شاه ﴾
﴿ حضرت فرهاد بارای قوی ﴾
﴿ عم شاه وحکمران ملك جم ﴾
﴿ کز نهیبش فتنه آمد منزوی ﴾
﴿ فارس را آرایش‌ازدادش‌چنانك ﴾
﴿ صحف انکلیون زنقش مانوی ﴾
﴿ معتمد دردولت اوراشد لقب ﴾
﴿ ازشهنشاهی که‌عدلش کمروی ﴾
﴿ از صفای قلب واز نیکی نفس ﴾
﴿ که بآل مصطفایش پیروی ﴾
﴿ کرد در بغداد صحن وبقعهٔ ﴾
﴿ بر مزار دو امام معنوی ﴾
﴿ هردو نور پاك کاظم باجواد ﴾
﴿ قدرشان باعرش‌رحمن‌مستوی ﴾
﴿ بوده از انفاس ایشان نفخهٔ ﴾
﴿ زندکی بخشنده نفس عیسوی ﴾
﴿ مختفی یك ذره نه از علمشان ﴾
﴿ که بذرات دو عالم محتوی ﴾
﴿ هرکه را شدکند می ازمهرشان ﴾
﴿ خرمن مه‌خوشهٔ پروین جوی ﴾
﴿ خیل انجم از سها تا آفتاب ﴾
﴿ هست ازانوار ایشان پرتوی ﴾
﴿ خواستم تاریخ این فرخ بنا ﴾
﴿ ازکه‌از(شوکت)بدین‌وزن‌وروی ﴾
﴿ طبع‌شیرین شکر ریزش سرود ﴾
﴿ که . زفرهاداین بنای‌خسروی ﴾

۱۲۹۷

﴿ کهنه‌در عالم مباد انام آنك ﴾
﴿ داد این صحن وعمارت رانوی ﴾
﴿ نیست باك از قافیه کز جور دور ﴾
﴿ باز نشناسم زتازی پهلوی ﴾

﴿ بقیه ازکاغذ خراسان که درباب وضع ﴾
﴿ ترکانان بادارهٔ اختر رسیده و درنسخهٔ ﴾
﴿ پیشتری در شمارهٔ (۹) نوشته ﴾
﴿ شده بود . ﴾

بعد از ورود ترا که بدارالخلافهٔ طهران وشرفیابی ازخاك پای مبارك شهریاری کال تفقد ومرحمت مبذول شد ولی بعدازیکماه توقف بجهات چند اولیای دولت صرف نظر ازرعیتی آنها نموده مراجعت به (اخال) دادند . قشون دولت روس هم کم کم از (بلخان) بیرون شده پیش میآمدند . اگرچه ترا که نیز هیجوقت اردوی روس را آسوده نمی گذاشتند ولکن فائده نداده شش هفتهزار لشکر بسرداری (نظروف) تام جنرال روس مامور پیورش و پیش رفتن بودند که (اخال) را ضبط نمایند . همینکه سردارمشار الیه بخواجه قلعه رسید بمرض طاعون درگذشت . سایر سرکردکان اردو بدون ملاحظهٔ آخر کار در سال ۱۲۹۶ هجری روز بیست و یکم رمضان المبارك باترا که بنای جنك را گذاشتند وازطلوع صبح تاغروب آفتاب مشغول جنك وتوپ زدن بسنگر ترا که که مشهور به (کوك تپه) است بودند . هنکام غروب دوفوج از پیادهٔ نظام روس پای جلادت پیش گذاشته داخل سنگر شدند . ترکانها چون کاررا سخت دیدند دست ازجان شیرین شسته دست بشمشیر کرده اه کویان میان دوفوج مذکور ریخته بعدازکشتن انبوهی شکست برقشون روس افتاده عقب نشستند . باقی ماندهٔ قشون روس شب را باهزار خوف بروز آورده صبح بیست و دوم رمضان مراجعت کردند تاموقع (چات) که در کنار آب (اترك) است آمدند .

اگرچه دراین جنك خیلی تفنکهای سوزندار وغنیمت بسیار ازاردوی روس نصیب ترا که شد ولی بقدر سه چهار هزار نیز ازترا که دراین جنك تلف شده بود .

تا اینکه امسال بعد ازعید نوروز سلطانی (جنرال اسکو بلف) بسرداری قشون روس مامور شده بموقع (چات) وارد کردید وجزئی قشون هم بجهة حفظ آذوقه وجمع آوری مایحتاج همراه آورد ودرمواقع چات و (خواجه قلعه) و (بامی) که یکی ازقلاع (اتك) است سنگرساخته سکنا کرفت ودرهمین اثنا جنرال مشارالیه یکدفعه ازآنجا عازم پترسبورك کردیده اطلاعات خودرا باعلا حضرت ایمپراتور عرض کرده تدابیری که درباب جنك ترا که اندیشیده بود اظهار داشته دستورالعمل تازه کرفته دوباره باردو مراجعت نمود ودرجمع آوری آذوقه دربذل سیم وزر بهیجوجه مضایقه ننموده ودرنهم شعبان سال مذکور باچهار هزار قشون سواره و پیاده بجهة دیدن (کوك تپه) که محل سقناق ترا که است آمده ازصبح تاشام اطراف (کوك تپه) را کشته وزد وخورد مختصری باترا که کرده ازوضع آنجاها اطلاعات کی حاصل نموده دوباره بموقع (بامی) برکشته مجددا به پترسبورك رفته لزوم ساخته شدن راه آهن وافزودن بمقدار لشکر ابوا بجمعی خودرا به اعلا حضرت ایمپراتور عرض نموده پس ازتحصیل رخصت باردو برکشته بساختن راه آهن وخط تلکراف مشغول کردید . اگرچه راه آمد ورفت قشون روس درآنسمت نخست ازکنار آب (اترك) بود که ازآنجا بخشکی درآمده وهمه جا ازمیان کوه وسنکلاخ بموقع (بامی) میرسید . ولی بجهة سهولت راه آهن را ازبیابان آغاز نموده خط تلکراف را ازراهی که لشکریان تردد میکردند تااردوکاه درست نمودند .

باری بعد از ورود جنرال مومی الیه وانجام دادن لوازم جنك با استعداد شایان روز هشتم محرم ۱۲۹۸ از بامی به بیراهه حرکت نموده ازآنجابه (ارچون) وازآنجابه (سونچه) وقلعهٔ نوروزبردی خان رسیده روزسیزدهم محرم هنکام ظهر بمحاذی (کوك تپه) واردکردیده بمجرد ورود آغاز بجنك نموده تانیمهٔ شب چهاردهم سنگر وسقناق ترا که را هدف کلولهٔ توپ وتفنك نمودند .

ولی ترا که نیز پیش از وقت درمیان قلعه نقبها زده واستحکامات ساخته عیال واطفال خود شانرا درآنجاها مسکن داده خودشان هم بوجهی سراز سنگر بیرون نیاوردند بدین سبب از آتش فشانی توپ وتفنك قشون روس چندان صدمه وآسیبی برآنها وارد نیامد . پس قشون روس همان شب ازاطراف (کوك تپه) عقب نشسته یکفرسنك ونیم دورتر ازآنجا درقلعهٔ (یکندبهادر) اردو زدند . روز بیستم همین ماه محرم دوباره ازآنجا برخواسته پیش آمده ازجاهای تیررس قلعه را بتوپ بستند چون ترا که قوت مقابله باقشون روس نداشتند باز درقلعه متحصن کردیده سر بیرون نیاوردند باز چندان صدمهٔ بحال آنان وارد نیامده طرف مغرب قشون روس نیز باردوکاه خود شان برکشتند .

چون ترکانان تکهٔ (اخال) ازترکانان (مرو) پیش ازوقت کمك خواسته بودند دراین اثنا چهار هزار ازترکانان (مرو) باچهار عراده توپ کوچك که بارشتر کرده بودند وارد (کوك تپه) کردیدند . ترکانان (اخال) پس ازلوازم پذیرایی ترکانان مرو بملاحظهٔ اینکه مبادا قشون روس آب را برروی آنها ببندد آنهارا درسرآب کوك تپه وباغات میان یکی قلعه مسکن دادند روز بیست هفتم شهر محرم بازقشون روس حرکت کرده درنیم فرسنکی کوك تپه ایستاده کی نموده وقلعه را نشان توپ نمودند ترا که برنهج سابق بهیجوجه ازقلعه بیرون نیامدند تاشام قشون روس باردوی خود مراجعت نمود جنرال اسکو بلف یك نفر ترکمان یموت را که دراردو بود برسالت نزد ترا کهٔ اخال فرستاده ونوشته باوسپرد که ایصال نماید باین مضمون که صرفهٔ حالیهٔ شماها این است که درتحت اطاعت دولت بهیه درآیید وکمال محبت در بارهٔ خود مشاهده نمائید بعد ازامتثال این حکم درنهایت امان وآسودکی خواهید شد تنها اسب وتفنك وبراق شمارا بقیمت دولت ازشماها خواهد خرید پس از رسید این نوشته ترا که علاوه براینکه ازقبول جواب مرقومه امتناع نمودند رسولی را که حامل بود سر بریدند

باقی دارد

بقیه ازنوشتجات ومخابرات پنهانی است که درمیان امیر شیر علیخان مرحوم حکمران افغانستان ودولت روس ردوبدل شده درشماره (۱۰) اختر نقل شده بود .

درآن اثنا ازجانب امیرکابل کاغذی بجنرال کوفان رسیده ضمنا اظهار شده بوده است که .

پس ازبرکشتن جنرال استولیتوف سفیردولت متبوعهٔ شما ازکابل بجانب (تاشکند) مامور انکلیس بجرات وجسارت خود افزوده برضد حکومت واهالیٔ ما باآشکاری باجرای حرکات خصمانه پرداخته است . ودراین هنکام که کاغذ بشما مینویسم مامورین انکلیس بموقع (خیبر) که سرحد ممالك محروسهٔ افغانستان است وارد کردیده اند . پس ازانجام دادن تدارکات سفری ناچار ازجنك شده دراغور نکاهداری مملکت ومال وجان خودمان تاورود این کاغذ باانکلیسان

بجنك خواهیم پرداخت والبته شمانیز ازاین اقدامات وجنك‌ما اطلاع حاصل خواهید نمود ۰ بنابراین دراینباب مخصوص نظر دقت شمارا جلب میکنم که ۰ باقتضای دوستی بهرطور مناسب بدانید ازمعاونت‌ما فروگذاری ننمایید ۰ درتلو این‌کاغذ نامهٔ مخصوصی‌نیز باعلا حضرت ایمپراتور فرستادم ۰

کاغذ مذکور که‌بتاریخ ۹ ماه تشرین اول سال ۱۸۷۸ میلادی ازجانب شیر علی خان باعلا حضرت ایمپراتور نوشته شده‌است بدین مضمون بوده‌است ۰

ازروز یکه ابواب مخابرات دوستانه درمیان دولت‌آن پادشاه حشمت دستگاه وحکومت سنیهٔ افغانستان باز شده مراسلات دوستانه ازجانب طرفین رد و بدل میشود مسلك مامورین انکلیس در باره افغانستان خیلی تغییر یافته موجب رنجیدگی آنها شده است ۰ درحقیقت هرقدر که‌مابآنها ممانعات میکنیم آنان درمقابل بمراتب خصومت وعداوت خودشان میا فزایند ۰ دولت انکلیس اکنون دربارهٔ افغانستان مسلکی‌را که‌چهل سال پیش ازاین سالك بود پیش گرفته است ۰ معلوم است که‌آنوقت نیز ازجانب هریك ازدولتین‌روس وانکلیس بافغانستان‌سفیری فرستاده شده‌بود ۰ امیر مرحوم باقتضای عقل وکار آگاهی دوستی آن‌اعلا حضرت‌را بمودت دولت انکلیس مرجح دانسته ازآنرو عمل نمودکه بدینوسیله افغانستان آنوقت دچارمخاطرات بسیار بزرك گردید ۰

بنابراین ازوضع افغانستان برای اینکه‌اطلاع داشته باشند آگاهیٔ کامل‌بآن اعلاحضرت دادم وامیدوارم درباب نگاهداری امنیت وآسایش افغانستان چنانکه اقتضای شان بلند آن اعلا حضرت‌است معاونت دوستانهٔ خودشانرادربارهٔ افغانستان دریغ نفرمایند ۰

درتاریخ‌سال ۱۸۷۸ میلادی ازجانب‌شیر علی خان کاغذی نیز بدین مضمون بجنرال (استولینوف) نوشته‌شده‌است ۰

شمادرهنکامیکه‌درکابل بودیدوباشما مذاکرات دوستانه مینمودیم ازسوء نیات انکلیسها برضد افغانستان مطلع شده‌بودید ۰ پس‌ازمراجعت شمابه تاشکند بدرجهٔ خصومت آنان افزوده حتی مظنون‌است که‌دراین نزدیکی باشکاری برضد افغانستان بحرکات خصمانه پردازند ۰ چنانکه ازاین‌فقرات باعلا حضرت ایمپراتور وجنرال کوفان آگاهی داده‌ام بشمانیز اطلاع میدهم وامیدوارم که‌اعلا حضرت ایمپراتور باقتضای‌شان بلند خودشان ازمعاونت‌دوستانه دربارهٔ افغانستان فروگذاری نمیفرمایند ۰

درکاغذیکه بتاریخ مذکور ازجانب شیر علی‌خان بجنرال کوفان نوشته شده‌بود دونفرسیاح روس‌را رخصت داده شده بودکه صفحات افغانستان‌را سیاحت نمایند ۰

کاغذی است‌که ازجانب جنرال کوفان‌بتاریخ ۸ ماه‌ذی‌قعده سال ۱۲۹۵ هجری بامیر شیرعلی خان فرستاده‌شده‌است ۰

ازمآل نامهٔ که باعلا حضرت ایمپراتور فرستاده بودید نخست بواسطهٔ تلگراف اطلاع دادم ودرثانی‌نیز خود کاغذ آنجناب‌را باعلا حضرت ایمپراتور روانه داشتم ۰ کاغذی راکه بجنرال استولیتوف نوشته‌بودید نیز در (لیوادیا) نزد خودشان فرستادم ۰ بطور موثق اطلاع حاصل نمودم که‌انکلیسها باشمادرصددصلح هستند درمقام دوستی بشمانیز سپارش میکنم که‌شمانیز باآنها سازش نموده خواهان صلح ومسالمت شوید ۰

کاغذی است که‌بتاریخ بیستم ماه تشرین‌ثانی ۱۸۷۸ میلادی درجواب کاغذ فوق بجنرال کوفان نوشته‌شده است ۰

نامهٔ مودت علامهٔ مورخ ۸ ذی‌قعده سال ۱۲۹۰ آنجناب بواسطهٔ مأمور مخصوص‌حکومت سنیهٔما رسید ومطالعه نمودم ۰ پیش ازورود کاغذشما ازجانب‌مامورین انکلیس کاغذ بسیار شدیدالمآل که‌دارای‌تعبیرات بسیار خصمانه‌بود بمارسیده پس‌ازمطالعه کاغذ مذکوررا بسفیر دولت‌مفخم شما (روزکونوف) نیز نشان دادم ۰ سفیر مومی‌الیه مضمون کاغذ مذکوررا بروسی ترجمه کرده خدمت شما روانه داشت ۰ حسب الارادهٔ اعلاحضرت‌ایمپراتور وبموجب‌سپارشات دوستانهٔ شما با انکلیسها بنای سازش وممانعات گذاشته تکالیف صلح آمیز باآنها نموده کاغذ آنهارا باحترام وتعبیرات خوب جواب نوشته اظهار دوستی بعمل آورده‌شد وصورت همین جوابنامه برای اینکه اطلاع داشته باشید درتلو نامه خدمت آنجناب روانه گردید ۰

کاغذ جوابیٔ جنرال کوفان است‌که بتاریخ سلخ ذی‌قعده سال ۱۲۹۵ بامیر شیر علی خان فرستاده است ۰

نامهٔ مورخ بیست وچهارم همین ماه‌را که‌آن امارتمآب فرستاده‌بودند گرفته و بالتمام مطالعه وازسلامتی آنحضرت نهایت خوشوقت گردیدم۰ خدای متعال ازشماراضی باشد ۰ وزرای انکلیس درلندن سفیرمارا (روس) تامینات داده‌اندکه باستقلال افغانستان مداخله نخواهند نمود ۰ بنابراین ازجانب اعلا حضرت ایمپراتوردستور العمل وارد گردیدکه ازاین مطلب شمارا آگاهی بدهم و پس ازاستحکام دادن رابطهٔ مناسبات دوستانه‌را باشما بموجب ارادهٔ اعلا حضرت ایمپراتور به پترسبورك عزیمت خواهم نمود ۰ که ۰ پاره مصالح ایالاتی را که درزیر ادارهٔ خود دارم جابجا نمایم ۰ بنابراین دراینجا بکسان خود سپرده‌ام تاهنکام مراجعت ازپترسبورك‌رقیمجاتی که ازجانب آن امیرمعظم بعهدهٔ بنده وارد بشود بیدرنك به‌پترسبورك روانه دارند ۰ چنانکه خبرهای خوشوقتی وصحت وعافیت شما بنده‌را مسرور میدارد ازعلائم کدورت شما نیز باندرجه متأسف ومکدرمیشوم ۰ باری بتوسط محمدحسن خان پارهٔ هدایا بحضور آن امارتماب تقدیم گردید امیدوارم پذیرفته شود ۰

(باقی دارد)

طاهر

اعلان

کتاب‌مستطاب مجمع‌الفصحا که‌دارای ترجمهٔ حال ومنتخبات بعض قصائد وغزلیات وقطعات ورباعیات شعرای‌متقدمین تا این‌زمان نزدیکی‌است ودردوجلد مجلد وازتالیفات ادیب لبیب دانشور مرحوم رضا قلی خان المتخلص بهدایت ودر دار الخلافهٔطهران بطور بسیار مطبوع وخط تعلیق خوانا بزیورطبع درآمده‌است ونیز کتاب‌مستطاب (فرهنك ناصری) که دارای لغات پارسی‌وازسایر کتب‌لغات پارسی سمت برتری ورجحانیت دارد هم از تالیفات آنمرحوم مغفور است بملاحظهٔ بهره‌یابی ادیبان وسخن سرایان این پای‌تخت بزرك مخصوصا ازطهران آورده شده است ۰ لهذا هرکس‌که طالب مطالعه وخریداری کتب‌مذکوره بوده‌باشد بمکازهٔ کتاب‌فروشیٔ (شرکت‌ایرانیه) که درسلطان بایزید درزیر (مسافرخانهٔعسکری) واقع است مراجعت نماید ویا اینکه درخان‌والده یادارهٔخانهٔ اختر رجوع نماید ۰